

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

10. märts 2022*

Eelotsusetaotlus – Sisserändepoliitika – Direktiiv 2008/115/EÜ – Kinnipidamine väljasaatmise eesmärgil – Artikli 16 lõige 1 – Vahetu õigusemõju – Spetsiaalne kinnipidamisasutus – Mõiste – Kinnipidamine vanglas – Tingimused – Artikkel 18 – Eriolukord – Mõiste – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Tõhus kohtulik kontroll

Kohtuasjas C-519/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Amtsgericht Hannoveri (Hannoveri esimese astme kohus, Saksamaa) 12. oktoobri 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 15. oktoobril 2020, menetluses järgmise isiku suhtes:

K

menetluses osales:

Landkreis Gifhorn,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan, kolmanda koja president K. Jürimäe viienda koja kohtuniku ülesannetes, neljanda koja president C. Lycourgos (ettekandja), kohtunikud I. Jarukaitis ja M. Ilešič,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: osakonnajuhataja D. Dittert,

arvestades kirjalikku menetlust ja 16. septembri 2021. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- K, esindajad: *Rechtsanwälte* P. Fahlbusch ja B. Böhlo,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja R. Kanitz,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja M. H. S. Gijzen,
- Euroopa Komisjon, esindajad: C. Cattabriga ja H. Leupold,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

olles 25. novembri 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT 2008, L 348, lk 98; parandus ELT 2019, L 240, lk 17) artikli 16 lõike 1 ja artikli 18 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud K suhtes algatatud väljasaatmismenetluses seoses küsimusega, kas tema kinnipidamine Hannoveri (Saksamaa) vangla Langenhageni (Saksamaa) osakonnas oli õiguspärane.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2008/115 põhjendustes 3, 13 ja 16 on märgitud:

„(3) Euroopa Nõukogu ministrite komitee võttis 4. mail 2005 vastu „Kakskümmend suunist sunniviisilise tagasisaatmise kohta“.

[...]

(13) Sunnimeetmete võtmisel tuleks selgesõnaliselt kohaldada proportsionaalsuse ja tulemuslikkuse põhimõtteid seoses võetud abinõude ja taotletavate eesmärkidega. Tuleks luua miinimumtagatised sunniviisilise tagasisaatmise läbiviimiseks, võttes arvesse nõukogu 29. aprilli 2004. aasta otsust 2004/573/EÜ (ühislendude korraldamise kohta seoses kolmandate riikide kodanike väljasaatmisega kahe või enama liikmesriigi territooriumilt individuaalse väljasaatmiskorralduse alusel) [(ELT 2004, L 261, lk 8; ELT eriväljaanne 19/07, lk 78)]. Liikmesriikidel peaks olema mitmeid võimalusi sunniviisilise tagasisaatmise jälgimiseks.

[...]

(16) Väljasaatmise eesmärgil kinnipidamise kasutamist tuleks piirata ja selle suhtes tuleks kohaldada proportsionaalsuse põhimõtet seoses võetud abinõude ja taotletavate eesmärkidega. Kinnipidamine on õigustatud ainult tagasisaatmise ettevalmistamiseks või väljasaatmise läbiviimiseks ja kui leebemate sunnimeetmete võtmine ei oleks piisav.“

4 Direktiivi artikli 15 lõikes 1 on ette nähtud:

„Kui muid piisavaid, kuid leebemaid sunnimeetmeid ei ole konkreetsel juhul võimalik tulemuslikult kohaldada, võivad liikmesriigid kinni pidada ainult kolmanda riigi kodaniku, kelle suhtes kohaldatakse tagasisaatmismenetlust tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja/või väljasaatmise läbiviimiseks, eelkõige kui:

- a) on olemas põgenemise oht või
- b) asjaomane kolmanda riigi kodanik hoiab kõrvale tagasisaatmise ettevalmistamisest või väljasaatmisest või takistab neid.

Iga kinnipidamine on võimalikult lühike ja see kestab ainult seni, kuni kestab väljasaatmise korraldamine, ning see viiakse ellu nõuetekohase hoolsusega.“

5 Direktiivi artiklis 16 on sätestatud:

„1. Kinnipidamist teostatakse üldjuhul spetsiaalses kinnipidamisasutustes. Kui liikmesriigil ei ole võimalik pakkuda majutust spetsiaalses kinnipidamisasutuses ja ta peab kasutama majutamist vanglas, eraldatakse kinnipeetud kolmanda riigi kodanikud tavalistest vangidest.

2. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikel võimaldatakse soovi korral võtta õigeaegselt ühendust nii seaduslike esindajate, pereliikmete ja pädevate konsulaaresindustega.

3. Erilist tähelepanu pööratakse haavatavate isikute olukorrale. Võimaldatakse esmaabi ja haiguste põhiravi.

4. Asjaomastel ja pädevatel riiklikel, rahvusvahelistel ja valitsusvälistel organisatsioonidel ja asutustel on võimalus külastada lõikes 1 osutatud kinnipidamisasutusi, kui neid kasutatakse kolmandate riikide kodanike kinnipidamiseks käesoleva peatüki kohaselt. Selliste külastuste puhul võib nõuda loa olemasolu.

5. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikke teavitatakse süstemaatiliselt kinnipidamisasutuses kehtestatud eeskirjadest ning kinnipeetavate õigustest ja kohustustest. See teave hõlmab teavet nende siseriikliku õigusaktide kohase õiguse kohta võtta ühendust lõikes 4 osutatud organisatsioonide ja asutustega.“

6 Direktiivi artikli 17 kohaselt:

„1. Saatjata alaealisi ja alaealistega perekondi peetakse kinni üksnes äärmusliku abinõuna ning lühima asjakohase ajavahemiku jooksul.

2. Väljasaatmist ootavad kinnipeetud perekonnad majutatakse eraldi, mis tagab piisava privaatsuse.

3. Kinnipeetud alaealistel on võimalus tegeleda vaba aja veetmisega, sealhulgas nende eale kohaste mängude ja harrastustega, ning neil on sõltuvalt nende viibimise kestusest juurdepääs haridusele.

4. Saatjata alaealised majutatakse võimaluse korral institutsioonides, kus on nendealiste isikute vajadusi arvestav personal ja rajatised.

5. Väljasaatmist ootavate alaealiste kinnipidamisel peetakse eelkõige silmas lapse parimaid huvisid.“

7 Sama direktiivi artikkel 18 „Eriolukord“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Olukordades, kus erakordselt suure hulga kolmanda riigi kodanike tagasisaatmine paneb liikmesriigi kinnipidamisasutuste mahutavusele või tema kohtu- või haldusasutustele ettenägematult suure koormuse, võib see liikmesriik sellise erandliku olukorra jätkumisel lubada kohtulikuks läbivaatamiseks pikemat tähtaega nendest, mis on sätestatud artikli 15 lõike 2 kolmandas lõigus, ning võtta kiireloomulisi meetmeid seoses kinnipidamistingimustega, mis kalduvad kõrvale artikli 16 lõikes 1 ja artikli 17 lõikes 2 sätestatutest.

2. Selliste erakorraliste meetmete võtmisel teavitab asjaomane liikmesriik sellest komisjoni. Liikmesriik teatab komisjonile viivitamatult, kui selliste erakorraliste meetmete kohaldamiseks enam põhjust ei ole.

3. Käesolevas artiklis sätestatud ei või tõlgendada nii, et sellega lubatakse liikmesriikidel kalduda kõrvale nende üldisest kohustusest võtta kõik vajalikud üldised ja konkreetsed meetmed, tagamaks käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste täitmine.“

Saksa õigus

8 Välismaalaste liitvabariigi territooriumil elamist, töötamist ja integratsiooni käsitleva 30. juuli 2004. aasta seaduse (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet; *BGBI.* 2008 I, lk 162; edaspidi „välismaalaste seadus“) 29. juulist 2017 kuni 20. augustini 2019 kehtinud redaktsiooni § 62a lõikes 1 oli sätestatud:

„Väljasaatmise eesmärgil kinnipidamine toimub üldjuhul spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes. Kui liidumaa territooriumil puuduvad spetsiaalsed kinnipidamisasutused või kui välismaalane kujutab endast tõsist ohtu kolmandate isikute elule ja tervisele või sisejulgeoleku olulistele õigushüvedele, võib kinnipidamine toimuda vanglas; niisugusel juhul paigutatakse väljasaatmise eesmärgil kinnipeetav tavalistest vangidest eraldi.“

9 15. augusti 2019. aasta teise seaduse territooriumilt lahkumise kohustuse parema rakendamise kohta (Zweites Gesetz zur besseren Durchsetzung der Ausreisepflicht; *BGBI.* 2019 I, lk 1294; edaspidi „15. augusti 2019. aasta seadus“) § 1 punktis 22 on ette nähtud:

„[Välismaalaste seaduse] § 62a lõige 1 asendatakse järgmisega:

„Väljasaatmise eesmärgil kinni peetud isikud eraldatakse tavalistest vangidest. Kui kinni peetakse sama perekonna mitu liiget, paigutatakse nad teistest väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavatest isikutest eraldi. Neile tuleb tagada piisav privaatsus.““

10 Selle seaduse §-s 6 on sätestatud:

„[Välismaalaste seaduse] teine muudatus, mis jõustub 1. juulil 2022

[Välismaalaste seaduse] § 62a lõige 1 asendatakse järgmisega:

„Väljasaatmise eesmärgil kinnipidamine toimub üldjuhul spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes. Kui liidumaa territooriumil puuduvad spetsiaalsed kinnipidamisasutused või kui välismaalane kujutab endast tõsist ohtu kolmandate isikute tervisele ja elule või sisejulgeoleku olulistele õigushüvedele, võib kinnipidamine toimuda vanglas; niisugusel juhul paigutatakse väljasaatmise eesmärgil kinnipeetav tavalistest vangidest eraldi. Kui kinni peetakse sama perekonna mitu liiget, paigutatakse nad teistest väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavatest isikutest eraldi. Neile tuleb tagada piisav privaatsus.““

11 15. augusti 2019. aasta seaduse §-s 8 on sätestatud:

„Jõustumine

(1) Kui lõikest 2 ei tulene teisiti, jõustub käesolev seadus järgmisel päeval pärast selle väljakuulutamist.

(2) Paragrahv 6 jõustub 1. juulil 2022.“

12 15. augusti 2019. aasta seaduse eelnõu seletuskirjas oli muu hulgas täpsustatud:

„§ 62a lõike 1 muutmise tõttu ei ole direktiivi 2008/115 artikli 18 lõike 1 alusel ajutiselt enam vaja majutada väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavaid isikuid spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes. Väljasaatmise eesmärgil kinnipidamine võib ajutiselt toimuda kõigis kinnipidamisasutustes ja kuni 500 koha ulatuses vanglates. Endiselt on nõutav, et väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavad isikud eraldataks tavalistest vangidest. Paragrahvi 62a lõike 1 kolmandas ja neljandas lauses sätestatud ja praegu kehtiv nõue, mis puudutab sama perekonna mitme liikme majutamist, ning direktiivi 2008/115 artiklites 16 ja 17 sätestatud nõuded on samuti jätkuvalt kohaldatavad. Lisaks sellele on endiselt vaja hinnata, kas majutamine vanglas on konkreetsel juhul vastuvõetav ja õiguspärane – näiteks haavatavasse rühma kuuluvate isikute puhul –, ning teha selle kohta otsus. Liidumaade õiguskaitseasutused eraldavad väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute jaoks kuni 500 kohta, selleks et arvestades väljasaatmise eesmärgil kinnipidamise kohtade arvu kavandatavat suurenemist liidumaade kinnipidamisasutustes, oleks väljasaatmise eesmärgil kinnipidamiseks ette nähtud kokku ligikaudu 1000 kohta. [...] Direktiivi 2008/115 artikli 18 lõikes 1 on eriolukorra puhul ette nähtud võimalus kalduda kõrvale artikli 16 lõikes 1 sätestatud eraldamise kohustusest ning artikli 17 lõikes 2 sätestatud perekonna eraldi majutamise kohustusest. [...] Artikli 18 lõikes 1 ette nähtud erandit on võimalik kasutada tingimusel, et erakordselt suure hulga kolmanda riigi kodanike tagasisaatmine paneb liikmesriigi kinnipidamisasutuste mahutavusele või nende haldus- või kohtupersonalile nende suutlikkust ületava koormuse. Saksamaa Liitvabariigi puhul on see tingimus täidetud. Saksamaal on praegu kogu liitvabariigi territooriumil (27. märtsi 2019. aasta seisuga) ligikaudu 487 kohta isikute väljasaatmise eesmärgil kinni pidamiseks. Kuna nende isikute arv, kellele on pandud täitmisele kuuluv kohustus territooriumilt lahkuda, ja väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute jaoks ettenähtud kinnipidamiskohtade arv ei ole tasakaalus, on selge, et see koormab olemasolevat mahutavust ülemäära. See mahutavusest suurem koormus kujutab endast tegelikkuses olulist pudelikaela, mis takistab riigist lahkumise kohustuse täitmist. Olemasolevaid väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute jaoks ettenähtud kohti kasutatakse liitvabariigi tasemel liidumaade koordinatsiooni alusel juba praegu võimalikult tõhusalt. Väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute jaoks mõeldud kohtade haldamise parandamise eesmärgil rajati 2017. aastal Saksamaal lisaks Gemeinsame Zentrum zur Unterstützung der Rückkehr (tagasipöördumisabi ühiskeskus (ZUR)). Kogu liitvabariigi territooriumil ulatub ZURi vahendusel täidetud kinnipidamiskohtade arvu määr kümnekonna protsendini. See tähendab, et praktikas ei ole võimalik esitada suurt hulka

kinnipidamiskohtadesse paigutamise taotlusi, isegi kui tingimused selleks on täidetud. Pealegi ei olnud võimalik ette näha, et koormus ületab sel viisil mahutavuse. Kuna uute rahvusvahelise kaitse taotlejate arv oli kuni 2015. aastani mitu aastat pidevalt vähenenud, kohandasid liidumaad aastate jooksul väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute jaoks mõeldud kohtade arvu vastavaks toonasele väiksemale vajadusele, vähendades nende kohtade arvu. Tulenevalt olukorra muutumisest 2015. aastal ja rahvusvahelise kaitse taotlejate arvu hüppelisest kasvust oli liitvabariigi ja liidumaade esmane kohustus luua suutlikkus isikute vajaduste rahuldamiseks. See kohustus tuleneb muu hulgas [liidu] õigusest, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivist 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (ELT 2013, L 180, lk 96), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivist 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9), ning lisaks sellele ka inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonist. Selles olukorras oli hiljuti saabunud isikute vastuvõtmine prioriteetne kinnipidamissuutlikkuse suurendamise ees, et oleks võimalik hiljem (pärast varjupaigamenetluse ja vaidemenetluse lõppu) saavutada vastavus direktiivi 2008/115 nõuetele. [Selle direktiivi] artiklis 18 ette nähtud erandi ese ja eesmärk on nimelt võimaldada ametiasutustel niisuguses olukorras tegeleda esmajärjekorras uute saabujate vastuvõtmisega, rikkumata ettenähtavalt kohustusi tulevikus. [...] Pärast erandliku olukorra lõppemist alustasid [liidumaad] viivitamata kinnipidamissuutlikkuse suurendamist ja neil on juba õnnestunud suurendada kinnipidamiskohtade arvu 487ni kogu liitvabariigi territooriumil (27. märtsi 2019. aasta seisuga). Võttes arvesse aega, mis kulub tavaliselt ehitusprojektide teostamiseks ja väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute jaoks kinnipidamisasutuste rajamiseks, ei ole veel saavutatud praegustele vajadustele vastavat väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavatele isikutele mõeldud kohtade arvu. Arvestades võetud meetmeid, võib loota, et väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute jaoks mõeldud kohtade arv vastab vajadustele alates 30. juunist 2022. Kuni selle ajani püsib erandlik olukord ning seetõttu tuleb § 62a lõige 1 selle praeguses sõnastuses kuni selle kuupäevani kehtetuks tunnistada. Kõnealusel kuupäeval jõustub praegu kohaldatav õigusnorm uuesti.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 13 Pakistani kodanik K sisenes Saksamaa Liitvabariigi territooriumile tema enda sõnul 9. oktoobril 2015. Tema varjupaigataotlus jäeti 24. mail 2017 ilmselge põhjendamatus tõttu rahuldamata.
- 14 Tema suhtes seejärel tehtud väljasaatmisotsus kuulub täitmisele alates 7. juunist 2017.
- 15 K peeti kinni 11. augustil 2020 Berliini-Brüsseli liini bussis. Samal päeval tegi Amtsgericht Meppen (Meppeni esimese astme kohus, Saksamaa) korralduse pidada teda väljasaatmise eesmärgil kuni 25. septembrini 2020 kinni ning ta paigutati Hannoveri vangla Langenhageni osakonda.
- 16 Landkreis Gifhorn (Gifhorni maakond, Saksamaa) esitas 24. septembril 2020 Amtsgericht Hannoverile (Hannoveri esimese astme kohus, Saksamaa) taotluse pikendada K kinnipidamist kuni 12. novembrini 2020. Gifhorni maakond märkis oma taotluses, et K kinnipidamine saab jätkuvalt toimuma Hannoveri vangla Langenhageni osakonnas.

- 17 Amtsgericht Hannover (Hannoveri esimese astme kohus) tegi 25. septembril 2020 pärast K ärakuulamist määruse K paigutamiseks kinnipidamisele sellesse osakonda kuni 12. novembrini 2020.
- 18 K esitas 28. septembril 2020 selle määruse peale samale kohtule kaebuse ja ta kuulati selles uues menetluses ära 7. oktoobril 2020.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes leiab, et tal on pädevus lahendada K kaebust ainult seoses tema kinnipidamisega ajavahemikus 25. septembrist kuni 2. oktoobrini 2020, märgib esiteks, et Langenhageni osakond võeti kasutusele 2000. aasta mais ja seda juhib vanglaameti ametnik. Hannoveri vangla, millega see halduslikult seotud on, mahutab kokku umbes 600 kinnipeetavat ja seda juhib direktor, kes vastutab ka Langenhageni osakonna eest. Kogu Hannoveri vangla on justiitsministri järelevalve all.
- 20 See kohus rõhutab samuti, et Langenhageni osakonna mahutavust, mis algul võimaldas sinna paigutada kuni 171 väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavat isikut, on oluliselt vähendatud. Praegu on võimalik sinna väljasaatmise eesmärgil paigutada 48 isikut. Kompleksi ümbritseb kõrge traataed ja sellesse kuulub kolm kahekorruselist ühesuurst hoonet, mille akende ees on trellid, ning veel üks väike hoone ja väravaga parkimisala, mida kasutatakse asutuse külastajate ja töötajate sissepääsuks ning sõidukite sisse- ja väljapääsuks.
- 21 Neist kolmest hoonest esimeses majutatakse väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavaid kolmandate riikide meessoost kodanikke. Teises hoones majutatakse kolmandate riikide kodanikest naisi ja olenevalt täituvusest ka mehi, keda peetakse kinni väljasaatmise eesmärgil. Kinnipeetavaid saab külastada iga päev, nad võivad mitu tundi viibida vabas õhus, nad pääsevad internetti ja neil on lubatud omada mobiiltelefoni. Toad ei ole lukustatud ja need on ühekohalised. Mitu inimest võib aga samasse tuppa majutada, kui nad selleks ise soovi avaldavad. Koridoris on ühiskasutuses olevad dušid ja tualetid, mis on kogu päeva jooksul vabalt ligipääsetavad.
- 22 Kolmandat hoonet, mis oli alates 2013. aastast ajutiselt suletud, kasutati vähemalt alates 25. septembri 2020. aasta otsuse vastuvõtmisest kuni 2. oktoobrini 2020 tavalistele vangidele määratud kuni kolmekuulise asendusvangistuse või lühiajalise vabadusekaotuse täitmiseks. Vangla tagas, et väljasaatmise eesmärgil kinni peetud kolmandate riikide kodanikud oleks nendest vangidest eraldi. Hoonete vahel, kus majutati väljasaatmist ootavaid kolmandate riikide kodanikke, ja hoonete vahel, kus hoiti vange, ei olnud otsest ühendust.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas sel ajavahemikul kujutas Langenhageni osakond endast „spetsiaalset kinnipidamisasutust“ direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 tähenduses, kuna selles osakonnas viibisid lisaks väljasaatmise eesmärgil kinni peetud isikutele ka tavalised vangid ning seal ei olnud tagatud geograafiline ja korralduslik eraldatus. Selle osakonna hooned asuvad nimelt üksteise vahetus läheduses ja neisse sisenemine on võimalik – eelkõige vangla töötajate jaoks – ainult ühe ühise sissepääsuala kaudu.
- 24 Lisaks märgib see kohus, et kuigi Langenhageni osakonnal on oma direktor, tegelevad samad vanglatöötajad nii süüdimõistetutega kui ka väljasaatmise eesmärgil kinnipeetutega.

- 25 Teiseks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et 15. augusti 2019. aasta seadusega välismaalaste seaduse § 62a lõikesse 1 tehtud muudatus, mis võimaldab kuni 1. juulini 2022 kalduda kõrvale direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 esimesest lausest tulenevast kohustusest paigutada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud kinnipidamiseks spetsiaalsetesse kinnipidamisasutustesse, on vastuolus liidu õigusega.
- 26 Nimelt, kuigi Saksa seadusandja viitas artikli 16 lõikest 1 kõrvalekaldumiseks tõepoolest eriolukorrale direktiivi 2008/115 artikli 18 lõike 1 tähenduses, rõhutab see kohus, et sõltumata küsimusest, kas 15. augusti 2019. aasta seaduse vastuvõtmise ajal olid §-s 18 kehtestatud tingimused täidetud, tuleb igal juhul tõdeda, et need tingimused ei ole enam täidetud. Isegi kui võib olla, et spetsiaalsed kinnipidamisasutused on suure koormuse all tulenevalt vajadusest tagada COVID-19 pandeemia tõttu isikute vahel suurem vahemaa, ei ole see koormus nimelt siiski tingitud erakordselt suurest hulgast kolmandate riikide kodanikest, nagu nõuab viidatud artikli 18 lõige 1. Lisaks ei esitanud Saksa seadusandja teavet kinnipidamisasutuste täituvuse kohta ega täpsustanud, kui suur on ennustatav kolmandate riikide kodanike arv, kellele on pandud täitmisele kuuluv kohustus territooriumilt lahkuda, ega seda, kui suur arv nendest on ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud, kelle puhul võib esineda alus nende kinnipidamiseks.
- 27 Neil asjaoludel soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt teada, kas liikmesriigi kohus peab igas väljasaatmise eesmärgil kinnipidamise menetluses ise kontrollima, kas tegemist on eriolukorraga artikli 18 tähenduses, või peab ta hoopis nõustuma liikmesriigi seadusandja tehtud järeldusega, ilma konkreetset juhul ise sellist hindamist läbi viimata.
- 28 Juhul kui kinnipidamise määranud kohus peab ise veenduma, et tegemist on eriolukorraga artikli 18 tähenduses, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tuleb analüüsida, kas direktiivi 2008/115 artikli 16 lõige 1 kohustab teda jätma 15. augusti 2019. aasta seaduse kohaldamata, kui selline eriolukord ei ole tõendatud.
- 29 Kui sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, on tarvis veel kontrollida, kas ainuüksi kinnipidamiskeskuse töökorralduslik seotus õigusemõistmisega on piisav välistamiseks, et seda saab pidada „spetsiaalseks kinnipidamisasutuseks“ direktiivi 2008/115 artikli 16 tähenduses, ja eitava vastuse korral, kas käsitamine „spetsiaalse kinnipidamisasutusena“ on välistatud seetõttu, et mõnda selle keskuse hoonetest kasutatakse kriminaalkorras süüdi mõistetud isikute kinnipidamiseks.
- 30 Neil asjaoludel otsustas Amtsgericht Hannover (Hannoveri esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas liidu õigust ja eelkõige direktiivi 2008/115 artikli 18 lõikeid 1 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kes otsustab isiku väljasaatmise eesmärgil kinnipidamise üle, peab igal konkreetset juhul kontrollima selles sättes kehtestatud tingimuste täidetust ja eelkõige seda, kas erandlik olukord püsib, kui liikmesriigi seadusandja on artikli 18 lõikele 1 tuginedes kehtestanud riigisisese õiguses erandi [selle direktiivi] artikli 16 lõikes 1 sätestatud tingimustest?

2. Kas liidu õigust ja eelkõige direktiivi 2008/115 artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mis lubavad väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavaid isikuid ajutiselt kuni 1. juulini 2022 paigutada vanglatesse, samas kui asjaomases liikmesriigis on olemas spetsiaalsed kinnipidamisasutused ja möödapääsmatu vajadus selleks ei tulene erandlikult olukorrast selle direktiivi artikli 18 lõike 1 tähenduses?
3. Kas direktiivi 2008/115 artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et asutuse käsitamine „spetsiaalse kinnipidamisasutusena“, mis on mõeldud väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute kinnipidamiseks, on välistatud üksnes seetõttu, et
 - see „spetsiaalne kinnipidamisasutus“ on kaudselt sama valitsusliikme, nimelt justiitsministri vastutusallas, kes vastutab tavaliste vangide kinnipidamise asutuste eest,
 - selle „spetsiaalse kinnipidamisasutuse“ näol on tegemist vangla osakonnaga ja sellel on seetõttu oma direktor, kuid kuna see on üks vangla osakondadest, allub see vangla kui terviku üldisele juhtimisele?
4. Kui kolmandale küsimusele vastatakse eitavalt:

kas direktiivi 2008/115 artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et tegemist on paigutamisega „spetsiaalsesse kinnipidamisasutusse“, mis on ette nähtud väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate isikute kinnipidamiseks, kui vanglas on loodud eraldi osakond väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavate jaoks, kui see osakond asub kolmest hoonest koosnevas ja piirdeaiaga ümbritsetud eraldi kompleksis ja kui üht neist kolmest hoonest kasutatakse ajutiselt ainult asendusvangistust või lühiajalist vabadusekaotust kandvate isikute kinnipidamiseks, kusjuures vangla eraldab väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavad vangidest, ja kui igal hoonel on eraldi funktsionaalsed osad (oma üldkasutatav vestibüül, oma arstipunkt, oma spordisaal) ning kuigi vaatamata sellele, et õu/väliala on kõikidest hoonetest nähtav, on igal hoonel traataiaga ümbritsetud eraldi ala kinnipeetavatele ja hoonete vahel puudub otseühendus?“

Menetlus Euroopa Kohtus

- 31 Euroopa Kohtu president otsustas 18. novembri 2020. aasta otsusega menetleda käesolevat kohtuasja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 53 lõike 3 alusel eelisjärjekorras.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Kolmas ja neljas küsimus

- 32 Kolmanda ja neljanda küsimusega, mida tuleb analüüsida esimesena ja koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2008/115 artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et vangla spetsiaalset osakonda, millel on küll oma direktor, kuid mis allub selle vangla juhtimisele ja kuulub vanglate eest vastutava ministri haldusalasse, ning kus peetakse kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil kinni spetsiaalsetes hoonetes, millel on oma funktsionaalsed osad ja mis on eraldatud teistest selle osakonna hoonetest, kus hoitakse kriminaalkorras süüdimõistetud isikuid, võib pidada „spetsiaalseks kinnipidamisasutuseks“ nimetatud sätte tähenduses.

- 33 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb kõigepealt tõlgendada mõistet „spetsiaalne kinnipidamisasutus“ direktiivi 2008/115 artikli 16 tähenduses. Sellega seoses tuleb rõhutada, et ei artiklis 16 ega üheski teises direktiivi 2008/115 sättes ei ole määratletud, mida tuleb selle mõiste all mõista. Sellest järeldub, et selle mõiste tõlgendamisel tuleb lähtuda seda moodustavate sõnade harjumuspärasest tähendusest tavakeeles, võttes arvesse nende sõnade kasutamise konteksti ja eesmärki, mida taotletakse õigusaktiga, mille osaks need sõnad on (1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Financiën (vähendatud käibemaksumäära kohaldamine suguiha suurendava toimega toodetele), C-331/19, EU:C:2020:786, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Sellega seoses tuleb esimesena märkida, et direktiivi artikli 16 lõike 1 esimeses lauses on kehtestatud põhimõte, et ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike kinnipidamine väljasaatmise eesmärgil toimub spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes (2. juuli 2020. aasta kohtuotsus Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Sellest järeldub, et spetsiaalsed kinnipidamisasutused selle sätte tähenduses võimaldavad liikmesriikidel täita otsust, millega määratakse riigis ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine selle direktiivi artikli 15 alusel, st sunnimeedet, mis võtab isikult liikumisvabaduse ja isoleerib ta ülejäänud elanikkonnast, kohustades teda püsivalt jääma piiratud ja kinnisele alale (vt selle kohta 14. mai 2020. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punktid 223 ja 225).
- 36 Samuti tuleneb artikli 16 lõike 1 sõnastusest, et spetsiaalsed kinnipidamisasutused erinevad vanglatest, mis tähendab, et kinnipidamistingimustel nendes asutustes peavad olema teatavad erisused võrreldes vabadusekaotuslike karistuste tavaliste täitmistingimustega vanglates.
- 37 Teisena tuleneb direktiivi 2008/115 artikli 15 lõikest 1 sõnaselgelt, et liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine saab juhul, kui pole muid piisavaid, kuid leebemaid sunnimeetmeid, mida oleks võimalik tõhusalt kohaldada, olla põhjendatud üksnes selle kodaniku tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja/või väljasaatmise korraldamiseks, eriti kui esineb põgenemise oht või kui see kodanik hoiab kõrvale tagasisaatmise ettevalmistamisest või väljasaatmismenetlusest või takistab neid. Seega võivad liikmesriigid isikult kinnipidamise teel vabaduse võtta üksnes juhul, kui tagasisaatmisotsuse täitmine väljasaatmise teel võib konkreetsele olukorrale antud hinnangut arvestades asjaomase isiku käitumise tõttu ebaõnnestuda (14. mai 2020. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punktid 268 ja 269 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Sellest järeldub, et kui ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine on määratud väljasaatmise eesmärgil, on kinnipidamise eesmärk üksnes tagasisaatmismenetluse tõhususe tagamine ja sellel ei ole mingit karistuslikku eesmärki, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 104.
- 39 Kolmandana tuleb meenutada, et direktiivi 2008/115 eesmärk on kehtestada tõhus väljasaatmis- ja repatrieerimispoliitika, mis täielikult austab asjaomaste isikute põhiõigusi ja väärikust (14. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (saatjata alaealise tagasisaatmine), C-441/19, EU:C:2021:9, punkt 70 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 40 Selle kohta tuleb täpsemalt rõhutada, et iga direktiivi 2008/115 kohaselt määratud kinnipidamine on rangelt piiritletud nimetatud direktiivi IV peatüki sätetega, et tagada ühelt poolt proportsionaalsuse põhimõtte järgimine seoses võetud abinõude ja taotletavate eesmärkidega ning teiselt poolt asjaomaste kolmanda riigi kodanike põhiõiguste austamine (vt selle kohta 14. mai 2020. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punkt 274 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Direktiivi 2008/115 IV peatüki alusel võetud kinnipidamismeetmed ei tohi nimelt olla vastuolus nende kolmandate riikide kodanike õigusega vabadusele, kelle suhtes selliseid meetmeid kohaldatakse, nagu see on tagatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 6.
- 42 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et nende hartas sisalduvate õiguste kohta, mis vastavad 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (edaspidi „EIÕK“) tagatud õigustele, on harta artikli 52 lõikes 3 ette nähtud, et selliste õiguste tähendus ja ulatus on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud, täpsustades samas, et liidu õiguses võib kehtestada ulatuslikuma kaitse. Seega tuleb harta artikli 6 tõlgendamisel võtta kaitse miinimumtasemena arvesse EIÕK artiklit 5 (vt selle kohta 15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Al Chodor, C-528/15, EU:C:2017:213, punkt 37).
- 43 Vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale nõuab EIÕK artikli 5 lõige 1, et „kinnipidamise koht ja tingimused peavad olema asjakohased“ ja et „põhjuse, millele tuginetakse seaduslikuks [vabaduse] võtmiseks, ning kinnipidamise koha ja korra vahel peab olema seos“, võttes arvesse asjaolu, et selline kinnipidamine võib olla kohaldatav isikutele, „kes ei pruugi olla toime pannud muid süütegusid kui need, mis on seotud riigis viibimisega“ (EIK 13. detsembri 2011. aasta otsus Kanagaratnam jt vs. Belgia, ECHR:2011:1213JUD001529709, punkt 84, ja EIK 28. veebruari 2019. aasta otsus H. A. jt vs. Kreeka, ECHR:2019:0228JUD001995116, punkt 196).
- 44 Neljandana on oluline märkida, et direktiivi 2008/115 põhjenduses 3 on viidatud Euroopa Nõukogu ministrite komitee poolt vastu võetud sunniviisilise tagasisaatmise suunistele. Nendest suunistest kümnest kohaselt tuleks väljasaatmise eesmärgil kinnipeetud kolmandate riikide kodanikud „üldjuhul võimalikult ruttu majutada spetsiaalselt selleks ette nähtud asutusse, kus on nende õigusliku seisundiga sobivad materiaalsed tingimused ja asjakohane kord ning sobiva kvalifikatsiooniga töötajad“.
- 45 Käesoleva kohtuotsuse punktidest 34–44 tuleneb, et „spetsiaalset kinnipidamisasutust“ direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 tähenduses iseloomustab selle ruumide paigutus ja sisseseade ning organisatsiooniline ja töökorraldus, mis sunnivad riigis ebaseaduslikult viibivat kolmanda riigi kodanikku püsivalt viibima piiratud ja suletud alal, kuid see sund piirdub üksnes sellega, mis on rangelt vajalik selle kodaniku väljasaatmise tõhusaks ettevalmistamiseks. Järelikult peavad niisuguses kinnipidamisasutuses kohaldatavad kinnipidamistingimused olema sellised, et need väldiksid nii palju kui võimalik seda, et kodaniku kinnipidamine sarnaneb karistuslikel eesmärkidel kinnipidamisele vanglateskkonnas.
- 46 Lisaks peavad need kinnipidamistingimused olema sätestatud nii, et järgitakse nii hartaga tagatud põhiõigusi kui ka direktiivi 2008/115 artikli 16 lõigetes 2–5 ja artiklis 17 kaitstud õigusi.
- 47 Järgmiseks olgu täpsustatud, et on selge, et Euroopa Kohtul ei ole ETLT artikli 267 kohases menetluses pädevust kohaldada liidu õigusnorme konkreetsele juhtumile. Niisiis peab eelotsusetaotluse esitanud kohus andma põhikohtuasja lahendamiseks vajaliku õigusliku

kvalifikatsioon. Seevastu on Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule kõik vajalikud juhised, et teda selle hinnangu andmisel suunata (3. juuli 2019. aasta kohtuotsus UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 48 Seda silmas pidades tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kõiki asjakohaseid tegureid arvesse võttes ja neid kogumis hinnates kindlaks teha, kas põhikohtuasjas kõne all olevad kinnipidamise koht ja tingimused tervikuna on direktiivi 2008/115 artikli 15 alusel määratud kinnipidamiseks sobivad.
- 49 Selleks tuleb esiteks täpsustada, et mitu asjakohast tegurit, millest eelotsusetaotluse esitanud kohus saab oma tervikhinnangu andmisel juhendada, on nimetatud sunniviisilise tagasisaatmise kümnendas ja üheteistkümnendas suunises, mille on vastu võtnud Euroopa Nõukogu ministrite komitee ja millele on viidatud selle direktiivi põhjenduses 3.
- 50 Teiseks, nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktis 124, ei ole ainuüksi asjaolu, et kinnipidamiskoht, millel on oma juhtimisstruktuur, on halduslikult seotud asutusega, mille vastutusalasse kuuluvad ka vanglad, piisav selleks, et välistada selle koha käsitlemine „spetsiaalse kinnipidamisasutusena“ direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 tähenduses. Selline puhtalt halduslik seotus on selles osas nimelt põhimõtteliselt ebaoluline. Teisiti oleks see vaid juhul, kui teatavate kinnipidamistingimuste kohaldamine sõltuks sellisest seotusest.
- 51 Kolmandaks, direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 teisest lausest tuleneb, et kui liikmesriigil ei ole võimalik pakkuda väljasaatmist ootavatele kolmandate riikide kodanikele majutust spetsiaalses kinnipidamisasutuses ja ta peab neid kinni pidama vanglas, tuleb need kodanikud eraldada tavalistest vangidest.
- 52 Seega ei ole ainuüksi see, et ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud on eraldatud samas kinnipidamisasutuses olevatest tavalistest vangidest, piisav selleks, et pidada selle asutuse seda osa, kus neid kodanikke väljasaatmise eesmärgil kinni peetakse, „spetsiaalseks kinnipidamisasutuseks“ direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 tähenduses.
- 53 Sellele vaatamata ei ole juhul, kui niisugune eraldamine on tõesti tagatud, automaatselt välistatud asutuse käsitlemine „spetsiaalse kinnipidamisasutusena“ põhjusel, et nii nagu käesoleval juhul kasutatakse üht eraldi osa sellest kompleksist, kus kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil kinni peetakse, kriminaalkorras süüdimõistetud isikute kinnipidamiseks.
- 54 Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus peab sellist konfiguratsiooni oma hinnangu andmisel kindlasti arvesse võtma, peab ta nimelt pöörama erilist tähelepanu ka spetsiaalselt kolmandate riikide kodanike kinnipidamiseks ette nähtud ruumide sisseseadele, nende kinnipidamistingimusi täpsustavatele eeskirjadele ning kinnipidamisasutuse töötajate konkreetsele kvalifikatsioonile ja ülesannetele ning otsustama, kas kõiki neid asjaolusid arvesse võttes piirdub asjaomaste kolmandate riikide kodanike suhtes kehtestatud piirang üksnes sellega, mis on rangelt vajalik tõhusa tagasisaatmismenetluse tagamiseks, ja väldib nii palju kui võimalik seda, et kinnipidamine sarnaneb karistuslikel eesmärkidel kinnipidamisele vanglateskkonnas.
- 55 Seda silmas pidades on asjaolu, et väljasaatmist ootavate kolmandate riikide kodanike kinnipidamisele kohaldatakse kas või analoogia alusel riigisiseseid karistuste täitmist käsitlevaid õigusnorme, oluline märk sellest, et selline kinnipidamine ei toimu „spetsiaalses kinnipidamisasutuses“ direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 tähenduses.

- 56 Seevastu asjaolu, et vähemalt suurem osa töötajatest, kes vastutavad kolmandate riikide kodanike väljasaatmise eesmärgil kinnipidamise korraldamise eest, ja juhtivtöötajad, kes vastutavad selle asutuse toimimise eest, kus kinnipidamine toimub, on saanud selliste ülesannete täitmiseks erikoolituse, räägib selle kasuks, et asutust tuleks käsitada „spetsiaalse kinnipidamisasutusena“. Sama kehtib ka asjaolu kohta, et nende kolmandate riikide kodanikega otseselt kokkupuutuvad töötajad töötavad ainult selles asutuses, kus neid kodanikke kinni peetakse, mitte samal ajal ka keskuses, mida kasutatakse kriminaalkorras süüdimõistetud isikute kinnipidamiseks.
- 57 Kõigist eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et kolmandale ja neljandale küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2008/115 artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et vangla spetsiaalset osakonda, millel on küll oma direktor, kuid mis allub selle vangla juhtimisele ja kuulub vanglate eest vastutava ministri haldusalasse, ning kus peetakse kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil kinni spetsiaalsetes hoonetes, millel on oma funktsionaalsed osad ja mis on eraldatud teistest selle osakonna hoonetest, kus hoitakse kriminaalkorras süüdimõistetud isikuid, võib pidada spetsiaalseks kinnipidamisasutuseks nimetatud sätte tähenduses juhul, kui nende kodanike suhtes kohaldatavad kinnipidamistingimused väldivad nii palju kui võimalik seda, et kinnipidamine sarnaneb karistuslikel eesmärkidel kinnipidamisele vanglateskkonnas, ja kui need tingimused on ette nähtud nii, et need austavad hartaga tagatud põhiõigusi ning kõnealuse direktiivi artikli 16 lõigetega 2–5 ja artikliga 17 kaitstud õigusi.

Esimene küsimus

- 58 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigust ning eelkõige direktiivi 2008/115 artikli 18 lõikeid 1 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohtul, kellel tuleb otsustada, kas määrata kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise eesmärgil kinnipidamine vanglas või vanglas kinnipidamise pikendamine, peab olema võimalik kontrollida, kas on täidetud tingimused, millega nimetatud artikkel 18 seob liikmesriikide võimaluse näha ette, et selle kodaniku kinnipidamine toimub vanglas.
- 59 Esiteks tuleb märkida, et kinnipidamine ja selle pikendamine on analoogilised, kuna nende mõlema tagajärg on asjaomase kolmanda riigi kodaniku vabaduse piiramine tema tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja/või väljasaatmise läbiviimiseks (vt selle kohta 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Mahdi, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, punkt 44).
- 60 Teiseks tuleb rõhutada, et direktiivi 2008/115 artikli 18 lõige 1 lubab liikmesriigil võtta seoses kolmanda riigi kodaniku kinnipidamistingimustega kiireloomulisi meetmeid, mis kalduvad kõrvale selle direktiivi artikli 16 lõikes 1 ja artikli 17 lõikes 2 sätestatutest, kui erakordselt suure hulga kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine paneb liikmesriigi kinnipidamisasutuste mahutavusele ettenägematult suure koormuse, ja seda nii kaua, kui selline erandlik olukord püsib. Artikli 18 lõikes 3 on veel täpsustatud, et selle artikli lõige 1 ei luba liikmesriikidel kalduda kõrvale neil lasuvast üldisest kohustusest võtta kõik vajalikud üldised ja konkreetsed meetmed, et tagada direktiivist 2008/115 tulenevate kohustuste täitmine.
- 61 Sellest järeldub, et liikmesriik, kes võtab vastu sellised õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, selle direktiivi artikli 18 lõike 1 alusel, on jätkuvalt kohustatud järgima muid kui nimetatud direktiivi artikli 16 lõikes 1 ja artikli 17 lõikes 2 sätestatud eeskirju, mis reguleerivad ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku kinnipidamist ja kinnipidamise pikendamist.

- 62 Kolmandaks tuleb rõhutada, et kuna otsus, millega määratakse kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine või kinnipidamise pikendamine, võib riivata tema õigust vabadusele, mis on kaitstud harta artikliga 6, tuleb selle otsuse puhul järgida rangeid tagatise ja eelkõige kaitset omavoli eest (vt selle kohta 15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus *Al Chodor*, C-528/15, EU:C:2017:213, punkt 40). Selline kaitse eeldab muu hulgas, et kinnipidamist võib määrata või pikendada üksnes kooskõlas üldiste ja abstraktsete õigusnormidega, mis sätestavad selle tingimused ja korra.
- 63 Lisaks oleks harta artikliga 47 tagatud õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele põhisisuga vastuolus see, kui ükski kohus ei saaks kontrollida, kas direktiivi 2008/115 alusel tehtud kinnipidamisotsus on kooskõlas liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibivatele kolmandate riikide kodanikele liidu õigusega tagatud õiguste ja vabadustega (vt selle kohta 14. mai 2020. aasta kohtuotsus *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punkt 290).
- 64 Sellest järeldub, et kui kohtul tuleb direktiivi 2008/115 artiklit 18 rakendavate liikmesriigi õigusnormide alusel oma pädevuse piires määrata, et kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise eesmärgil kinnipidamine viiakse läbi vanglas või et selle kodaniku kinnipidamist sellises vanglas pikendatakse, peab see kohus saama enne oma otsuse tegemist kontrollida, kas sellised õigusnormid on kooskõlas liidu õigusega, ja seega ka kontrollida, kas need on kooskõlas artikliga 18 lubatuga (vt analoogia alusel 28. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus *Spetsializirana prokuratura* (õiguste deklaratsioon), C-649/19, EU:C:2021:75, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 65 Selleks peab sellel kohtul olema võimalik teha otsus kõigi asjakohaste faktiliste ja õiguslike asjaolude kohta, et teha kindlaks, kas kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine on õigustatud põhimõtteliselt, ja lisaks, kas on õigustatud direktiivi 2008/115 artikli 18 alusel kehtestatud erandlik kord, mille alusel kinnipidamine toimub. Seega peab sellel kohtul olema võimalik võtta arvesse nii faktilisi asjaolusid ja tõendeid, mille on esitanud haldusasutus, kes taotleb kinnipidamist vanglas, kui ka kõiki kolmanda riigi kodaniku võimalikke seisukohti. Lisaks peab ta saama koguda kõiki muid otsuse langetamiseks vajalikke tõendeid, kui ta seda vajalikuks peab. Sellest järeldub, et kohtu pädevus ei tohi mingil juhul olla piiratud üksnes nende tõenditega, mida esitab asjaomane haldusasutus (vt analoogia alusel 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus *Mahdi*, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, punkt 62).
- 66 Viimaseks, vastupidi Saksamaa valitsuse väidetele ei muuda seda järeldust asjaomase liikmesriigi kohustus teavitada komisjoni direktiivi 2008/115 artikli 18 lõike 2 kohaselt sellest, et ta on võtnud selle artikli lõikega 1 lubatud erakorralisi meetmeid, ega ka sellest, et erakorraliste meetmete kohaldamiseks enam põhjust ei ole. See lihtsa teatamise menetlus ei võrdu nimelt viimati nimetatud sätte alusel määrata võidavate kinnipidamismeetmete õiguspärasuse kohtuliku kontrolliga.
- 67 Kõigist eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et esimesele küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2008/115 artiklit 18 tuleb harta artikli 47 alusel tõlgendada nii, et liikmesriigi kohtul, kellel tuleb otsustada, kas määrata kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise eesmärgil kinnipidamine vanglas või vanglas kinnipidamise pikendamine, peab olema võimalik kontrollida, kas on täidetud tingimused, millega nimetatud artikkel 18 seob liikmesriikide võimaluse näha ette, et selle kodaniku kinnipidamine toimub vanglas.

Teine küsimus

- 68 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2008/115 artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus võib jätta kohaldamata liikmesriigi õigusnormid, mis lubavad riigis ebaseaduslikult viibivaid kolmandate riikide kodanikke nende väljasaatmise eesmärgil ajutiselt paigutada vanglatesse, kus nad on eraldatud tavalistest vangidest, samas kui tingimused, millega direktiivi artikli 18 lõige 1 seob selliste õigusnormide vastavuse liidu õigusele, ei ole või enam ei ole täidetud.
- 69 Kõigepealt tuleb märkida, et liikmesriikidel on lubatud teha nii direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 teise lause kui ka artikli 18 alusel erandeid selle direktiivi artikli 16 lõike 1 esimeses lauses sätestatud põhimõttest, mille kohaselt tuleb kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil kinni pidada spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes (vt selle kohta 2. juuli 2020. aasta kohtuotsus Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, punktid 36 ja 39).
- 70 Teisele eelotsuse küsimusele vastamiseks tuleb olenemata sellest, et põhikohtuasjas kõne all olevad liikmesriigi õigusnormid on vastu võetud direktiivi 2008/115 artikli 18 alusel, seega kindlaks teha tingimused, mis peavad olema täidetud selleks, et liikmesriik võiks mitte ainult direktiivi 2008/115 artikli 18, vaid ka selle artikli 16 lõike 1 teise lause alusel kalduda kõrvale kohustusest viia väljasaatmise eesmärgil kinnipidamine läbi spetsiaalses kinnipidamisasutuses, enne kui asuda analüüsima, kas juhul, kui ükski neist sätetest ei ole kohaldatav, võib liikmesriigi kohus jätta kõrvale selle liikmesriigi õigusaktid, mis lubavad kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil ajutiselt kinni pidada vanglates, eraldatuna tavalistest vangidest.
- 71 Esimesena tuleb käsitleda direktiivi 2008/115 artiklit 18 ja sellega seoses kõigepealt rõhutada, et kuna see säte võimaldab liikmesriikidel kalduda kõrvale teatavatest selles direktiivis sätestatud põhimõtetest, kui nende territooriumil viibiv erakordselt suur hulk tagasisaatmisele kuuluvaid kolmanda riigi kodanikke paneb liikmesriigi spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavusele ettenägematult suure koormuse, tuleb seda sätet tõlgendada kitsalt.
- 72 Sellega seoses tuleb aga märkida, et ainuüksi erakordselt suure hulga tagasisaatmisele kuuluvate kolmanda riigi kodanike viibimine asjasse puutuva liikmesriigi territooriumil ei võimalda tõendada, et direktiivi 2008/115 artikli 18 lõikes 1 kehtestatud tingimused on täidetud. Nimelt saab vastavalt direktiivi artikli 15 lõikele 1 ainult osa nendest kolmandate riikide kodanikest väljasaatmise eesmärgil kinni pidada ja seega panna liikmesriigi spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavusele ettenägematult suure koormuse.
- 73 Seega eeldab see, kui liikmesriik kasutab talle direktiivi 2008/115 artikli 18 lõikega 1 antud erandi tegemise võimalust, et see liikmesriik suudab tõendada, et nende kolmandate riikide kodanike hulk, kelle suhtes on tehtud otsus pidada nad väljasaatmise eesmärgil kinni, on niivõrd suur, et see paneb ettenägematult suure koormuse kogu liikmesriigi territooriumil asuvate spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavusele.
- 74 Esiteks tuleb seoses eritingimusega, mis puudutab asjaomase liikmesriigi kinnipidamisasutuste mahutavusel lasuva koormuse suurust, kõigepealt märkida sama moodi, nagu sisuliselt rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktis 59, et direktiivi 2008/115 artikli 18 lõige 1 ei nõua, et nende spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavus oleks püsivalt ja täielikult üle koormatud, vaid üksnes seda, et see mahutavus läheneks struktuuraalselt ülekoormusele.

- 75 Seda järeldust ei muuda asjaolu, et selle sätte teatud keeleversioonid, näiteks saksakeelne versioon, viitavad nende asutuste mahutavuse „ülekoormatusele“ (*Überlastung*). Selle sätte teised keeleversioonid piirduvad nimelt üksnes viitamisega „suurele“ koormusele, nagu prantsuse (*charge lourde*) või hollandi (*zwaar worden belast*) keele versioon, või „olulisele“, „märkimisväärsele“ või „kõrgele“ koormusele, nagu hispaania-, itaalia- ja leedukeelne versioon (*importante, notevole ja didelé*).
- 76 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa aga pidada ülekaalukaks liidu õigusakti ühe või mitme keeleversiooni puhtgrammatilist tõlgendust ja ülejäänud keeleversioone kõrvale jätta, kuna liidu õigusnormide ühetaoline kohaldamine nõuab, et nende tõlgendamisel lähtutaks eeskätt kõigis keeltes koostatud versioonidest. Kui liidu õigusakti erinevate keeleversioonide vahel on erinevusi, tuleb asjaomast sätet tõlgendada lähtuvalt selle õigusakti üldisest ülesehitusest ja eesmärkidest, mille osa see säte on (27. septembri 2017. aasta kohtuotsus Nintendo, C-24/16 ja C-25/16, EU:C:2017:724, punkt 72).
- 77 Sellega seoses tuleb märkida, et kuigi – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 71 – direktiivi 2008/115 artiklit 18 tuleb küll tõlgendada kitsalt, peab see tõlgendus siiski olema ühtlasi kooskõlas selle artikliga taotletava eesmärgiga ega tohi võtta sellelt õigusmõju (vt selle kohta 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus Fastweb, C-19/13, EU:C:2014:2194, punkt 40). Võimalus direktiivi 2008/115 teatavatest sätetest kõrvale kalduda, mille see artikkel 18 annab liikmesriikidele selleks, et võimaldada neil tagada tagasisaatmismenetluse tõhusus vaatamata tekkinud eriolukorrale, kaotaks suuresti oma mõju, kui liikmesriigil ei oleks võimalik võtta vastu õigusnorme, mis lubavad kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil teatava aja jooksul vanglas kinni pidada, üksnes põhjusel, et selle aja jooksul vabanevad või võivad vabaneda kas või lühiajaliselt ja väga väiksearvuliselt kohad teatavates tema territooriumil asuvates spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes.
- 78 Järelikult võib liikmesriik direktiivi 2008/115 artikli 18 lõike 1 alusel võtta vastu õigusnormid, mis võimaldavad paigutada kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil kinnipidamiseks vanglatesse, isegi kui ei ole välistatud, et ajavahemikul, mil see liikmesriik sellist võimalust kasutab, on tema territooriumil teatavates spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes ajutiselt vabu kohti.
- 79 Mis teiseks puudutab eritingimust, et asjaomase liikmesriigi kinnipidamisasutuste mahutavusel lasuv koormus peab olema ettenägematu, siis tuleb märkida, et vastavalt direktiivi 2008/115 artikli 18 lõigetele 1 ja 2 on selle direktiivi artikli 16 lõikest 1 ja artikli 17 lõikest 2 kõrvale kalduvad meetmed, mida liikmesriik võib selle artikli 18 alusel võtta, erakorralised kiireloomulised meetmed. Lisaks sellele on Euroopa Kohus juba otsustanud, et direktiivi 2008/115 artikli 16 ülevõtmise eest vastutavad liikmesriikide asutused peavad põhimõtteliselt olema võimelised tagama kinnipidamise spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes (vt selle kohta 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Bero ja Bouzalmate, C-473/13 ja C-514/13, EU:C:2014:2095, punkt 29).
- 80 Asjaomane liikmesriik peab seega suutma tõendada, et selliste erandlike meetmete võtmise ajal ei saanud talle mõistlikult ette heita, et ta ei näinud paremini ette suurt koormust, mida kinnipeetavate kolmandate riikide kodanike arv spetsiaalsetele kinnipidamisasutustele sel ajal põhjustab, või vähemalt, et talle ei saanud mõistlikult ette heita, et ta ei olnud selleks ajaks võtnud piisavaid struktuurimeetmeid, et leevendada spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavusel lasuvat koormust.

- 81 Sellest järeldub, et liikmesriik ei saa tugineda direktiivi 2008/115 artiklile 18 eelkõige siis, kui tema spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavusel lasuv suur koormus ei tulene kinnipeetavate kolmandate riikide kodanike arvu ootamatust suurenemisest, vaid on põhjustatud üksnes vabade kohtade arvu vähenemisest spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes või riigi ametiasutuste ettenägelikkuse puudumisest.
- 82 Kolmandaks on veel oluline, et selleks, et kalduda kõrvale direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 esimeses lauses kehtestatud põhimõttest, peab liikmesriik suutma tõendada, et suur koormus käesoleva kohtuotsuse punkti 74 tähenduses püsib kogu selle aja jooksul, mil ta tugineb direktiivi 2008/115 artikli 18 lõikele 1. Artikli 18 lõikest 1 tuleneb nimelt sõnaselgelt, et sellised meetmed peavad kaotama kehtivuse kohe, kui kõnealuses sättes kirjeldatud eriolukord on lakanud.
- 83 Lisaks peab see liikmesriik olema kogu selle aja jooksul, mil ta rakendab direktiivi 2008/115 artikli 18 lõiget 1, suuteline tõendama, et tal ei ole veel olnud võimalik võtta piisavaid struktuurimeetmeid käesoleva kohtuotsuse punkti 80 tähenduses, et leevendada spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavusel lasuvat suurt koormust.
- 84 Direktiivi 2008/115 artikkel 18 lubab seega liikmesriigil jätta kehtima õigusnormid, mis lubavad kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil ajutiselt kinni pidada vanglates, kui sellelt liikmesriigilt ei saa mõistlikult oodata, et ta suudab lõpetada kõigi oma spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavusel lasuva ettenägematult suure koormuse, mis tuleneb erakordselt suurest arvust kolmandate riikide kodanikest, kelle suhtes on tehtud otsus nad väljasaatmise eesmärgil kinni pidada.
- 85 Nende tingimuste täitmine võib nõuda, et liikmesriigi pädevatele asutustele oleks seadusega pandud kohustus korrapäraselt kontrollida, kas eriolukord püsib, vähemalt juhul, kui liikmesriigi poolt direktiivi 2008/115 artikli 18 alusel vastu võetud regulatsioon ei ole mõeldud kehtima üksnes lühikese aja jooksul, mida vajaduse korral pikendatakse.
- 86 Neljandaks tuleb meenutada, et nagu on rõhutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 61, ei või liikmesriik direktiivi 2008/115 artikli 18 lõike 1 alusel võtta ebaseaduslikult riigis viibivalt kolmanda riigi kodanikult muid õigusi kui need, mis on talle antud direktiivi artikli 16 lõikega 1 ja artikli 17 lõikega 2.
- 87 Nagu kinnitavad direktiivi 2008/115 põhjendused 13 ja 16, seab see direktiiv sunnimeetmete, täpsemalt kinnipidamismeetmete kasutamise sõnaselgeks tingimuseks proportsionaalsuse põhimõtte järgimise seoses võetud abinõude ja taotletavate eesmärkidega.
- 88 Sellest järeldub, et artiklit 18 rakendavad liikmesriigi õigusnormid peavad ette nägema, et kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise eesmärgil kinnipidamist vanglas võib määrata või pikendada alles pärast seda, kui igal üksikjuhtumil on kontrollitud esiteks seda, kas sel ajal ei ole ühtegi vaba kohta mõnes asjaomase liikmesriigi spetsiaalses kinnipidamisasutuses, ja teiseks seda, kas ei ole mõeldav ükski muu, leebem sunnimeede.
- 89 Lisaks peab selle direktiivi artiklit 18 kohaldav liikmesriik vastavalt selle direktiivi artikli 16 lõikele 3 ja artikli 17 lõigetele 3–5 pöörama erilist tähelepanu kinni peetud haavatavate isikute olukorrale, ja iseäranis alaealiste olukorrale, kuna alaealiste parimate huvide arvesse võtmine tuleb seada esikohale.

- 90 Seega, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 70 sisuliselt märkis, ei saa haavatavat kolmanda riigi kodanikku väljasaatmise eesmärgil direktiivi 2008/115 artikli 18 alusel vanglas kinni pidada, kui selline kinnipidamine osutub kodaniku haavatavast seisundist tulenevate konkreetsete vajaduste arvessevõtmisega vastuolus olevaks.
- 91 Viimaks, kui liikmesriik kasutab talle direktiivi 2008/115 artikliga 18 antud võimalust, peab ta järgima ka hartaga tagatud põhiõigusi ja sealhulgas harta artiklit 6. Seetõttu peab liikmesriik vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 41–43 märgitule veenduma, et väljasaatmise eesmärgil vanglates kinni peetavate kolmandate riikide kodanike kinnipidamistingimused erinevad nii palju kui võimalik nendest kinnipidamistingimustest, mis kehtivad samades vanglates hoitavate kriminaalkorras süüdimõistetute suhtes. Sellega seoses on eelkõige oluline, et asjaomane liikmesriik tagaks, et niivõrd kui võimalik välditakse nende kodanike kokkupuuteid vangistuskaristust kandvate isikutega.
- 92 Teisena lubab direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 teine lause liikmesriikidel erandkorras ja väljaspool direktiivi 2008/115 artikli 18 lõikes 1 sõnaselgelt nimetatud olukordi paigutada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud väljasaatmise eesmärgil kinnipidamiseks vanglasse, tingimusel et nad on tavalistest vangidest eraldatud, kui liikmesriigid ei saa juhtumi konkreetsete asjaolude tõttu täita selle direktiiviga taotletavaid eesmärke, tagades nende kinnipidamise spetsiaalsetes majutusasutustes (2. juuli 2020. aasta kohtuotsus Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, punkt 39).
- 93 Nii on Euroopa Kohus otsustanud, et eelkõige võimaldab see säte, kitsalt tõlgendatuna, pidada ebaseaduslikult riigis viibivat kolmanda riigi kodanikku väljasaatmise eesmärgil kinni vanglas, kui ta kujutab endast tõelist vahetut ja piisavalt tõsist ohtu, mis kahjustab mõnda ühiskonna põhihuvi või asjaomase liikmesriigi sise- või välisjulgeolekut, tingimusel et see kodanik eraldatakse tavalistest vangidest (2. juuli 2020. aasta kohtuotsus Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, punktid 31 ja 48).
- 94 Samamoodi võib liikmesriigi territooriumil asuvate spetsiaalsete kinnipidamisasutuste mahutavuse ootamatu ja hetkeline täielik ülekoormus erinevalt direktiivi 2008/115 artikli 18 lõikes 1 osutatud ettenägematult suurest koormusest põhjustada selle, et liikmesriik ei suuda täita direktiiviga 2008/115 taotletavaid eesmärke, tagades samas, et kõik kolmandate riikide kodanikud, keda peetakse kinni väljasaatmise eesmärgil, paigutatakse spetsiaalsetesse kinnipidamiskeskustesse.
- 95 Nii oleks see juhul, kui liikmesriik seisaks silmitsi oma spetsiaalsete kinnipidamisasutuste ülekoormusega, mida on kirjeldatud eelmises punktis, ning kui oleks ilmne, et ükski leebem sunnimeede kui konkreetse tagasi pöörduma kohustatud kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine ei ole piisav, et tagada tema suhtes toimuva tagasisaatmismenetluse tõhusus.
- 96 Sellisel juhul tuleb järeldada, et direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 teine lause lubab põhimõtteliselt seda kolmanda riigi kodanikku ajutiselt kinni pidada vanglas, eraldatuna tavalistest vangidest.
- 97 Sellegipoolest, võttes arvesse asjaolu, et seda sätet tuleb tõlgendada ühtaegu kitsalt ja kooskõlas direktiivi 2008/115 artikli 18 kohaldamisalaga, võib vanglas kinnipidamise sellises olukorras, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 95, määrata esiteks ainult lühikeseks ajaks, mis ei tohi olla pikem kui mõni päev, ja ainult selleks, et asjaomane liikmesriik saaks kiiresti võtta vajalikud meetmed, et nii kiiresti kui võimalik tagada isiku edasine kinnipidamine spetsiaalses

kinnipidamisasutuses. Lisaks lakkab selline kinnipidamine olemast õigustatud direktiivi artikli 16 lõike 1 teise lause alusel, kui asjaomase liikmesriigi spetsiaalsete kinnipidamisasutuste ülekoormus kestab kauem kui mõni päev või kui see kordub süstemaatiliselt ja lühikeste ajavahemike järel.

- 98 Veel on oluline meenutada, et selline kinnipidamine vanglas peab austama nii hartaga tagatud põhiõigusi kui ka direktiivi 2008/115 artikli 16 lõigetega 2–5 ja artikliga 17 kaitstud õigusi.
- 99 Kolmandana tuleb rõhutada, et liikmesriigi õigusnormid, mis võimaldavad määrata, et kolmanda riigi kodanik paigutatakse väljasaatmise eesmärgil kinnipidamiseks vanglasse, samas kui direktiivi 2008/115 artikli 16 lõike 1 esimeses lauses ja artikli 18 lõikes 1 selle võimaluse kasutamisele seatud tingimused ei ole täidetud, rikuvad väljasaatmise eesmärgil kinnipeetavatele kolmandate riikide kodanikele kõnealuse direktiivi artikli 16 lõike 1 esimese lausega antud õigust sellele, et neid peetakse kinni üksnes spetsiaalses kinnipidamisasutuses.
- 100 Ühest küljest on viimati nimetatud säte tingimusteta ja piisavalt täpne, et omada vahetut õigusmõju (vt selle kohta 28. aprilli 2011. aasta kohtuotsus *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, punkt 47).
- 101 Teisest küljest tuleneb liidu õiguse esimuse põhimõttest, et juhul, kui riigisiseseid õigusnorme ei ole võimalik tõlgendada kooskõlas liidu õiguse nõuetega, peab iga riigisisene kohus kui liikmesriigi organ oma pädevuse piires jätma tema menetluses olevas kohtuvaidluses kohaldamata iga riigisisese õigusnormi, mis on vastuolus vahetut õigusmõju omava liidu õigusnormiga (14. mai 2020. aasta kohtuotsus *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punkt 139).
- 102 Sellest järeldub, et välja arvatud juhul, kui selliseid liikmesriigi õigusnorme, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 99, on võimalik tõlgendada kooskõlas liidu õigusega, peab iga liikmesriigi kohus, kelle poole on pöördutud tema pädevuse piires, keelduma tema menetluses olevas kohtuasjas selliseid õigusnorme kohaldamast.
- 103 Kõigist eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et direktiivi 2008/115 artikli 16 lõiget 1 koostoimes liidu õiguse esimuse põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus peab jätma kohaldamata liikmesriigi õigusnormid, mis lubavad riigis ebaseaduslikult viibivaid kolmandate riikide kodanikke nende väljasaatmise eesmärgil ajutiselt paigutada vanglatesse, kus nad on eraldatud tavalistest vangidest, juhul kui tingimused, millega direktiivi artikli 18 lõige 1 ja artikli 16 lõike 1 teine lause seovad selliste õigusnormide vastavuse liidu õigusele, ei ole või enam ei ole täidetud.

Kohtukulud

- 104 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

- 1. Kõigist eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et vangla spetsiaalset osakonda, millel on küll oma**

direktor, kuid mis allub selle vangla juhtimisele ja kuulub vanglate eest vastutava ministri haldusalasse, ning kus peetakse kolmandate riikide kodanikke väljasaatmise eesmärgil kinni spetsiaalsetes hoonetes, millel on oma funktsionaalsed osad ja mis on eraldatud teistest selle osakonna hoonetest, kus hoitakse kriminaalkorras süüdimõistetud isikuid, võib pidada spetsiaalseks kinnipidamisasutuseks nimetatud sätte tähenduses juhul, kui nende kodanike suhtes kohaldatavad kinnipidamistingimused väldivad nii palju kui võimalik seda, et kinnipidamine sarnaneb karistuslikel eesmärkidel kinnipidamisele vanglateskkonnas, ja kui need tingimused on ette nähtud nii, et need austavad Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tagatud põhiõigusi ning kõnealuse direktiivi artikli 16 lõigetega 2–5 ja artikliga 17 kaitstud õigusi.

- 2. Direktiivi 2008/115 artiklit 18 tuleb põhiõiguste harta artikli 47 alusel tõlgendada nii, et liikmesriigi kohtul, kellel tuleb otsustada, kas määrata kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise eesmärgil kinnipidamine vanglas või vanglas kinnipidamise pikendamine, peab olema võimalik kontrollida, kas on täidetud tingimused, millega nimetatud artikkel 18 seob liikmesriikide võimaluse näha ette, et selle kodaniku kinnipidamine toimub vanglas.**
- 3. Direktiivi 2008/115 artikli 16 lõiget 1 koostoimes liidu õiguse esimuse põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus peab jätma kohaldamata liikmesriigi õigusnormid, mis lubavad riigis ebaseaduslikult viibivaid kolmandate riikide kodanikke nende väljasaatmise eesmärgil ajutiselt paigutada vanglatesse, kus nad on eraldatud tavalistest vangidest, juhul kui tingimused, millega direktiivi artikli 18 lõige 1 ja artikli 16 lõike 1 teine lause seovad selliste õigusnormide vastavuse liidu õigusele, ei ole või enam ei ole täidetud.**

Allkirjad